

AKTIVNO UČENJE U KONTEKSTU ODGOJA I OBRAZOVANJA

Ivana Šustek, doktorandica pedagogije

Sažetak:

Živimo u društvu koje od pojedinca traži aktivnu suradnju u svim događanjima i izazovima. U skladu s tim, odgojno-obrazovne ustanove trebaju odgovarati na potrebe društva, potičući pritom aktivnost svakog pojedinca. Budući da aktivno učenje potiče razvijanje znanja, vještina i sposobnosti (kompetencija), time ono predstavlja uspješan put prema kvalitetnom odgoju i obrazovanju. U radu se na temelju teorijskih spoznaja nastoji pokazati vrijednost i funkcija aktivnog učenja u kontekstu odgoja i obrazovanja. Također se navodi pregled i analiza relevantnih istraživanja koja su se bavila aktivnim učenjem u Republici Hrvatskoj, krenuvši od predškolskog i osnovnoškolskog pa sve do srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. Očekuje se da će rad imati pozitivne znanstvene, pedagoške, praktične i stručne efekte u poticanju učestalije provedbe aktivnog učenja, a sve u svrhu stvaranja kvalitetnog odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: aktivno učenje, učenik, učitelj

Uvod

Učenje predstavlja aktivan proces koji izrasta iz sučeljavanja pojedinca i okoline u kojoj se nalazi, a upravo je aktivnost temeljni je oblik toga sučeljavanja (Peko i suradnici, 2007). Aktivno učenje definira se kao nešto što uključuje učenike u određenu radnju i potiče ih na promišljanje o njoj (Bonwell i Eison, 1991). Ono podrazumijeva aktivnosti u kojima učenici imaju mogućnost samostalnosti i nadzora nad samom organizacijom, tijekom i smjerom aktivnosti. Takve su aktivnosti intelektualno poticajne i djelotvorne u održavanju motivacije učenika. Nadalje, one pomažu razvijati brojne sposobnosti učenja i vrlo su prihvaćene od strane učenika, budući da potiču pozitivan odnos učenika prema sebi i prema drugima oko sebe (Kyriacou, 2001). Aktivno učenje siguran je put prema uspješnom odgoju i obrazovanju, budući da se njime potiče trajno razvijanje znanja, vještina i sposobnosti (kompetencije) učenika (Gazibara, 2013). Aktivno učenje omogućuje učenicima učenje jednih od drugih, rješavajući probleme iz stvarnoga života te upotrebljavajući pritom vlastito iskustvo. Iako aktivno učenje podrazumijeva grupni rad, svaki učenik je taj koji uči na individualan način i preuzima inicijativu kako bi pomogao grupi. Grupa, naime, olakšava pojedincu razumijevanje situacije te mu pritom omogućuje ujednačenije shvaćanje okoline. Prema tome, aktivno učenje predstavlja prilagodbu tehnika učenja te zato predstavlja veliku pomoć učeniku u postizanju potpunog intelektualnog razvoja. (Bauer, Ur., 2013). Ističući važnost aktivnog učenja, Bergh, Ros i Beijaard (2013) osvrću se na reformatore tradicionalne škole, Mariju Montessori i Célestina Freineta, koji su aktivno učenje naglašavali u različitim oblicima. Također navode kako su psiholozi Jean Piaget i Carl Rogers 1960-ih i 1970-ih godina uvelike pridonijeli obnovi interesa za aktivno učenje, uvodeći projektno učenje i grupne aktivnosti u mnoge škole. Na pitanje kakve su promjene potrebne današnjim školama, Lalović (2009) u svome djelu odgovara da se u konstruktivistički zasnovanom obrazovnom procesu težište zanimanja pedagoške misli pomiče sa sadržaja učenja i s pitanja što djeca trebaju učiti na aktivnosti učenja i na pitanje kako djeca trebaju učiti. U središtu obrazovnog procesa postavlja se i aktivnost učenja, a ne samo sadržaj.

STRATEGIJE, METODE I POSTUPCI AKTIVNOG UČENJA

Strategije, metode i postupci važan su aspekt odgojno-obrazovnog procesa. Strategije se dijele na veći broj metoda, a metode pak na veći broj postupaka. Razlikujemo strategije odgoja i strategije obrazovanja. Strategije odgoja su strategija egzistencije, strategija socijalizacije i strategija individuacije. *Strategija egzistencije* dijeli se na metode i postupke koji su okrenuti razvoju bioloških potreba učenika i usvajanju egzistencijalnih odgojnih vrijednosti. *Strategija socijalizacije* dijeli se na metode i postupke koji zadovoljavaju socijalne potrebe učenika te ujedno omogućavaju usvajanje određenih vrijednosti iz sfere socijalnih odnosa. Strategija individuacije okrenuta je poticanju samoaktualizacije i usvajanju općih humanističkih vrijednosti. Strategije obrazovanja su strategija učenja i poučavanja, strategija doživljavanja i izražavanja doživljenoga, strategija vježbanja i strategija stvaranja. Dok se strategija učenja i poučavanja zasniva na zakonitostima spoznajnog procesa, strategija doživljavanja i izražavanja doživljenoga zasniva se na zakonitostima doživljajnog procesa, a strategija vježbanja na zakonitostima psihomotornog procesa (Bognar i Matijević, 2005). Cindrić i sur. (2010) naglašavaju da pri odabiru nastavnih strategija treba polaziti od koncepcija i načela na kojima se temelji suvremena škola. Ta načela i koncepcije, ističu brojni autori (Bruner, 2000; Terhart, 2001., 2003; Biggs, 2003; Matijević i Radovanović, 2011; prema Koludrović, 2013) obuhvaćaju školu u kojoj je učenik aktivan sudionik u svim dijelovima nastavnoga procesa, gdje se ostvaruje integrativna, interaktivna i interdisciplinarna nastava, a u kojoj se također potiču metakognicija, kreativnost, samoregulirano i suradničko učenje i odgovornost u učenju. Nastavne strategije koje podržavaju takva polazišta suvremene škole nazivaju se strategije aktivnog učenja (Cindrić i sur. 2010; Matijević i Radovanović, 2011; Koludrović, 2013). U suvremenoj nastavi postoji mnoštvo strategija aktivnog učenja koje se temelje na konstruktivističkoj paradigmi, ističući pritom veliku važnost suradničkog i iskustvenog učenja, povezivanja teorije s praksom. Sve one imaju za cilj razviti metakogniciju, kreativnost te inovativnost (Terhart, 2003; Cindrić i sur., 2010; Matijević i Radovanović, 2011; Koludrović, 2013). Uz strategije aktivnog učenja učenicima se pruža prilika naučiti i puteve otkrivanja novih znanja. Pritom su važne zadaće suvremene škole, osposobljavanje učenika za samostalno učenje, za kreativno uključivanje u radnu praksu, za traženje i selekciju informacija, za promjene koje ih očekuju u dinamičnom vremenu, za razvijanje poduzetničkih vrlina, te za sudjelovanje u demokratskim političkim događanjima društva u kojem će živjeti (Matijević, 1998). Vrlo je važno obilježje suvremenih nastavnih strategija da imaju veliki potencijal za dubinsko mijenjanje procesa učenja i poučavanja prema željenim ishodima učenja. Takve se nastavne strategije prepoznaju u učenju istraživanjem (Terhart, 2003), u učenju otkrivanjem (Matijević i Radovanović, 2011) te u problemskom učenju (Savery i Duffy, 1995; Hmelo-Silver, 2004; Tan, 2009; prema Koludrović, 2013).

Kyriacou (2001) navodi kako su metode aktivnog učenja intelektualno poticajnije, a time i djelotvornije u održavanju motivacije učenika, kako pomažu u razvoju njihovih sposobnosti, kako omogućuju napredak i potiču pozitivan odnos učenika prema samima sebi, drugima oko sebe i predmetu na kojemu rade. Nadalje, Maleš i Stričević (2009) navode mnoge prednosti metoda aktivnog učenja, a neke su od njih: osposobljavanje za samootkrivajuće učenje, poticanje interesa i potreba svakog učenika, pružanje temeljnih znanja i proširivanje njihove primjene pomoću primjera (učenje na primjeru), poticanje istraživanja te kombiniranje teorijskog učenja s učenjem posredstvom konkretne akcije. Petty (2014) naglašava da su razna istraživanja pokazala kako oni učenici koji su izloženi takvim metodama postižu više od same ocjene te su pritom uspješniji nego učenici koji nisu njima izloženi. Također ističe da mnogi učitelji najčešće izbjegavaju metode aktivnog učenja, budući da njihovo ostvarivanje zahtijeva dosta uloženoga truda i vremena. Također, mnoga istraživanja potvrdila su veliku uspješnost suvremenih obrazovnih postupaka, odnosno onih postupaka u kojima su ujedinjeni slušanje, govorenje, gledanje te praktična aktivnost učenika.

ČIMBENICI KVALITETE ODGOJA I OBRAZOVANJA

Prema Stevanoviću (2004), kvalitetna je svaka ona škola koja održava interaktivnu stvaralačku komunikaciju između učenika, učitelja i roditelja, koja ima svoju pluralističku i alternativnu didaktičku, logičku i metodičku artikulaciju, svoju svrhu, svoje ciljeve, medije i resurse pomoću kojih realizira planom i programom propisane sadržaje u cilju stjecanja znanja, identificiranja i poticanja sposobnosti i razvijanja učenikove ličnosti. Osnovne su odrednice kvalitetne škole da je to škola iz koje je odstranjen neuspjeh i prijetnja učenicima neuspjehom, iz koje su odstranjeni strah i prisila, a svaki rad temelji se na dogovoru učenika i učitelja o pravilima kojih će se pridržavati kako bi se mogao izvršiti predviđeni rad (Glasser, 2005).

Woodhead (1996) donosi tri pokazatelja kvalitete odgoja i obrazovanja. Prvi, ulazni pokazatelj, najlakše se definira i mjeri, a često je i podloga za utvrđivanje propisa o temeljnim standardima kvalitete. Neki su od ulaznih pokazatelja kvalitete odgoja i obrazovanja: okolina u kojoj učenik uči, didaktički materijali i oprema, kvalifikacija osoblja, uvjeti rada itd. Sljedeći je pokazatelj kvalitete odgoja i obrazovanja pokazatelj procesa koji zapravo odražava ono što se događa iz dana u dan. Njega je teže ustanoviti i standardizirati. Ovaj pokazatelj odnosi se na međusobnu komunikaciju i suradnju, uzajamno poštovanje, uvažavanje različitosti, aktivno i smisleno učenje itd. Treći, izlazni pokazatelj kvalitete odgoja i obrazovanja pokazuje rezultate o utjecaju pojedine odredbe ili iskustva učenika. On uključuje praćenje njegovog zdravlja, sposobnosti, prilagodbu školi, napredak kroz razrede itd.

Kvalitetu učenja odlikuju učiti znati, učiti činiti, učiti živjeti zajedno te učiti biti - temelji obrazovanja prema Delorsu (1998). Učiti znati podrazumijeva objedinjavanje dovoljno širokog općeg znanja s mogućnošću dubinskog proučavanja maloga broja predmeta. To ujedno znači i učiti učiti, a sve u svrhu kako bi se iskoristile mogućnosti koje obrazovanje pruža cijeloga života. Učiti činiti podrazumijeva postizanje stručnih kvalifikacija i kompetencija snalaženja u različitim situacijama te timski rad. To također podrazumijeva i učiti činiti u kontekstu društvenog i radnog iskustva mladih ljudi, a koje podrazumijeva pak predmete u kojima bi se izmjenjivalo učenje s radom. Učiti živjeti zajedno podrazumijeva poticanje razumijevanja drugih ljudi i poštovanje međuovisnosti, suradnju na zajedničkim projektima i rješavanje sukoba. Učiti biti podrazumijeva razvijanje osobnosti, samostalnijeg i odgovornijeg djelovanja. Prema Bauer (Ur., 2013) kvaliteta učenja ovisi o mnogim međusobno povezanim faktorima. Naime, ona ovisi o samome učeniku, o njegovim sposobnostima, stavovima, iskustvima i spoznajama, motivaciji te strategijama učenja. Osim toga, na kvalitetu učenja uvelike djeluje uloga učitelja te odnos koji njeguje s učenicima.

ANALIZA RELEVANTNIH ISTRAŽIVANJA AKTIVNOG UČENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kao što je prethodno navedeno, postoje mnoge strategije, metode i postupci aktivnog učenja. Međutim, suradničko je učenje zbog mnoštva pozitivnih ishoda i velike primjenjivosti, najčešće istraživana strategija aktivnog učenja. Prema Johnson i Johnson (1989) suradničko (kooperativno) učenje predstavlja zajednički rad učenika s ciljem postizanja zajedničkih obrazovnih postignuća, odnosno njime se postižu uspjeh i dulje pamćenje, dublje razumijevanje, kritičko mišljenje, veća motivacija za učenje, veća tolerancija i prijateljskiji odnos s drugima i prema sebi, veće društvene kompetencije, smanjuje se nedisciplina, a povećavaju se pozitivniji stavovi prema učenju, nastavi i sudionicima odgojno-obrazovnoga procesa. Jensen (2003) navodi da je suradničko učenje puno više od učenja u grupi. Njime se njeguju akademske i socijalne vještine kroz interakciju učenika, individualnu odgovornost te pozitivnu međuzavisnost. Peko i sur. (2006: 17) navode da je „suradničko učenje zajedničko učenje učenika u paro-

vima ili malim skupinama s ciljem rješavanja zajedničkoga problema, istraživanja zajedničke teme ili nadogradnje uzajamne spoznaje radi stvaranja novih ideja, novih kombinacija ili jedinstvene inovacije“. D. W. Johnson i R. T. Johnson (2009) suradničko učenje nazivaju važnom strategijom učenja, s obzirom na njegovu široku rasprostranjenost uporabe i mnoštvo pozitivnih ishoda. Također navode kako su mnoga istraživanja potvrdila pozitivnije djelovanje suradničkog učenja na međuljudske odnose i socijalnu podršku, u odnosu na natjecateljsko i individualno učenje. Provodeći suradničko učenje, učitelji će uistinu obogatiti svoju nastavu zahvaljujući čemu će učenje postati učinkovitiji i trajniji proces (Brüning, Saum, 2008). Dakako, organizirati kvalitetno suradničko učenje nije lako. Za to se učitelji trebaju pripremati, učiti prethodno u timovima i na seminarima koji pridonose unaprjeđivanju umijeća poučavanja, socijalnih i komunikacijskih vještina te motivacije (Peko i sur., 2003).

Osim suradničkog učenja, važno je istaknuti i projektno učenje. O važnosti aktivnog projektnog učenja govore Peko i sur. (2007), ističući da je ono važan pristup učenju koji potiče učeničko propitivanje, istraživanje i otkrivanje. Prema Matijeviću (2008) didaktici nastave usmjerene učeniku svakako pripada projektna nastava. Isti autor (2008: 193) ističe da se projektnom nastavom omogućava višestruko ostvarivanje odgojnih ciljeva, a to su: „odgoj za suradnju i snošljivost, odgoj za samostalnost i upornost, poticanje na kreativno izražavanje, odgoj za temeljne čovjekove vrijednosti te odgoj za čovjekove i pedagoške vrijednosti“. Haussner i Peko (2000) navode vrijednost rada na projektima ističući da isti potiču autonomiju učenika. Naravno, postoje i mnogobrojna ograničenja u kvalitetnom ostvarivanju projektne nastave u našim školama, a neki od njih su nastavni plan i program, raspored sati, drukčije vrednovanje, nedovoljna osposobljenost učitelja za timski rad itd. Također, interdisciplinarnost i integrativnost prednosti su, ali i ograničenja projektne nastave (Peko i sur., 2007).

Općenito, bilo koja strategija, metoda ili postupak aktivnog učenja uvelike su dobrodošli u nastavi, budući da potiču trajno razvijanje znanja, vještina i sposobnosti svih učenika, a time i kvalitete odgojno-obrazovnog procesa u cjelini.

Mlinarević (2009)	<p><u>Cilj istraživanja:</u> dobiti procjenu odgojitelja mentora s višegodišnjim iskustvom o vrijednostima rada na projektima</p> <p><u>Ispitanici:</u> odgojitelji mentori pripravnicima i studentima stručnog studija predškolskog odgoja na Učiteljskom fakultetu u Osijeku zaposlenih u Centru za predškolski odgoj u Osijeku</p> <p><u>Rezultati istraživanja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - iz perspektive ispitanika projektno učenje pokazalo je mnoštvo prednosti - rad na projektu upućuje odgojitelje prema razvoju specifičnih znanja i vještina - tijekom rada na projektu uočene su poteškoće, stoga se iskazala potreba odgojitelja za stručnim usavršavanjem (timsko učenje i rasprave)
Peklić i Vujatović (2012)	<p><u>Cilj projekta:</u> senzibilizacija društva o potrebi odgoja i obrazovanja za poduzetništvo od najranije dobi te stvaranje poduzetničkog ozračja koje će kroz različite aktivnosti omogućiti djeci stjecanje osnovnih poduzetničkih znanja, vještina i stavova</p>

	<p><u>Sudionici projekta:</u> djeca, odgojitelji, stručni timovi, ravnatelji i roditelji nekoliko vrtića Republike Hrvatske</p> <p><u>Osvrt na projekt:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - pokazala se pozitivna reakcija svih sudionika edukativnih radionica - sudionici su iskazali očekivanje daljnje suradnje i rada na razvoju poduzetničkih kompetencija od najranije dobi - pokazali su osjećaj poduzetnosti i nadahnutosti za nove pothvate, ali i potrebu za ekonomskim aspektom edukacije - pokazala se potreba za većim uključenjem i podrškom struke na višim razinama - sva postignuta iskustva i znanja, uz prikupljenu i sistematiziranu pisanu, fotodokumentaciju i videodokumentaciju o projektu bit će od velike koristi pri razradi cjelovitog kurikuluma učenja za poduzetništvo u ustanovama za rani odgoj i obrazovanje (vrtićima) - stvaranje poduzetničke atmosfere koja podrazumijeva bogat i poticajni prostorno-materijalni i socijalni kontekst koji je djeci omogućio samoinicirano i samoorganizirano učenje kroz igru predstavlja posebnu vrijednost provedenog projekta
<p>Reić-Ercegovac i Jukić (2008)</p>	<p><u>Cilj istraživanja:</u> ispitati koliko često i u kojim nastavnim predmetima učitelji primjenjuju suradničko učenje te koje čimbenike smatraju ograničavajućima u njegovoj primjeni</p> <p><u>Ispitanici:</u> 50 učiteljica razredne nastave s područja Splitsko-dalmatinske županije.</p> <p><u>Rezultati istraživanja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - rezultati su pokazali nedovoljnu primjenu suradničkog učenja kao i njegovu nedovoljnu zastupljenost u pojedinim nastavnim predmetima - pokazalo se da su materijalni uvjeti rada i nedovoljno dobra organizacija vremena pripreme i provedbe nastave najčešći ograničavajući čimbenici češće primjene suradničkog učenja - pokazala se i potreba educiranja učitelja za primjenu tog oblika rada
<p>Peko i Varga (2014)</p>	<p><u>Cilj istraživanja:</u> ispitati je li suvremena nastava kontekst unutar kojeg se odvija aktivno učenje koje se temelji na kompetencijskom pristupu nastavi</p> <p><u>Ispitanici:</u> učenici četvrtih i osmih razreda na području grada Osijeka</p>

	<p><u>Rezultati istraživanja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - provedenim anketnim upitnikom (nastava Hrvatskog jezika) ispitana je zastupljenost pojedinih strategija aktivnog učenja i pritom je utvrđena razlika u procjenama sudionika istraživanja temeljena na dobi i školi koju pohađaju - rezultati su pokazali da ju najčešće karakteriziraju ugodne emocije u razredu, suradnička kultura, učenička inicijativa te razvijanje kritičkog promišljanja - utvrđene su razlike u nastavi Hrvatskog jezika između mlađih i starijih učenika pri čemu je u četvrtim razredima više zastupljeno aktivno učenje nego u osmima - dobivena je statistički značajna razlika u rezultatima koji se odnose na nastavu u školama koje su vježbaonice Učiteljskoga fakulteta i onim školama koje to nisu, što se objašnjava naglašenijim profesionalnim usavršavanjem učitelja koji su mentori
<p>Buljubašić-Kuzmanović (2009)</p>	<p><u>Cilj istraživanja:</u> utvrditi može li kooperativno učenje pozitivno utjecati na odnose i procese unutar grupe i može li se potvrditi kao značajan indikator kvalitetne nastave</p> <p><u>Ispitanici:</u> razredna zajednica učenika šestih i osmih razreda jedne osječke osnovne škole</p> <p><u>Rezultati istraživanja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kooperativno učenje kao indikator kvalitete odgoja i obrazovanja očituje se u školskoj klimi i ozračju, međusobnoj interakciji i komunikaciji te učinkovitijem odnosu učenika prema sebi, drugima i zajednici - indikatori kvalitete odgojno-obrazovnog procesa najviše su se grupirali oko međuljudskih odnosa, spremnosti na pomaganje i suradnju, prijateljskih druženja i vršnjačke prihvaćenosti te vlastitog doprinosa učenju - učeničke prosudbe istaknule su zanimljivost i korisnost kooperativnog učenja te njegov doprinos opuštenosti i prevladavanju straha od negativne evaluacije te školskog neuspjeha
<p>Buljubašić-Kuzmanović i Petrović (2014)</p>	<p><u>Cilj istraživanja:</u> utvrditi koje se nastavne strategije, metode i postupci upotrebljavaju u nastavi</p> <p><u>Ispitanici:</u> učitelji nekoliko osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj</p> <p><u>Rezultati istraživanja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - problemsko i programirano poučavanje, tematsko i integrativno učenje, projektna, računalna i izvanučionička nastava zauzimaju najniže rangove primjene

	<ul style="list-style-type: none"> - motiviranost, kreativnost i odgojni utjecaji u srednjoj školi, ali i višim razredima osnovne škole značajno opadaju, a glazbeni izričaji su zanemareni - prema procjenama učitelja i nastavnika, višeizvornost i pluralnost nastave samo je katkad zastupljena - pokazala se potreba višeizvornosti i pluralnosti nastave na svim razinama, veća mogućnost izbora i odlučivanja, iznošenja vlastitog iskustva, samostalnog razmišljanja i djelovanja uporabom kvalitetnih strategija odgoja i obrazovanja te kreativnog rješavanja problema
--	---

Analizirajući prethodno navedena istraživanja koja su se provela na različitim razinama odgojno-obrazovnog procesa, može se uočiti da aktivno učenje nije zastupljeno u dovoljnoj mjeri, čak je na nižim razinama zastupljenije nego na višim. Nadalje, učitelji s duljim radim stažom preferiraju više tradicionalan pristup nastavi, a učenici pak preferiraju aktivno učenje budući da ono pridonosi opuštenosti, prevladavanju straha od negativne evaluacije i neuspjeha. Istraživanja također pokazuju kako su mnogi učitelji iskazali potrebu za stručnim usavršavanjem (posebice za timskim učenjem), potrebu podrške struke na višim razinama, potrebu za cjeloživotnim obrazovanjem te nadasve veliku potrebu za boljim materijalnim uvjetima rada. Može se zaključiti da aktivno učenje u našem odgojno-obrazovnom procesu još uvijek nije zastupljeno u dovoljnoj mjeri kako bi svojim djelovanjem razvijalo njegovu kvalitetu.

ULOGA UČITELJA U POTICANJU AKTIVNOG UČENJA

Mattes (2007: 203) navodi pet krivaca za pad kvalitete odgoja i obrazovanja, a to su: „prečesta i dosadna frontalna nastava, siromaštvo metoda, gradivo samo radi gradiva, pretjeran pritisak na učenike, prebrz način postupanja“. U mnogim našim školama mogu se uočiti navedeni krivci, koji naprosto učenicima guše osjećaj humanog okruženja. Međutim, trebamo biti svjesni činjenice da živimo u društvu koje od pojedinca zahtijeva aktivnu suradnju, osjećaj humanog okruženja te pozitivan i otvoren dijalog. Nedostatak navedenoga lišava pojedinca njegova osobnoga i društvenoga razvoja. Učitelji, kao glavni nositelji realizacije odgojno-obrazovnoga procesa, imaju moralnu i profesionalnu dužnost djelovati preventivno u današnjem društvu. Njih, naime, treba krasiti široki raspon nastavnih umijeća kao i ljudske kvalitete empatije i strpljivosti u radu, te ponajprije osposobljenost za pozitivan i otvoreni dijalog s učenicima i ostalim subjektima odgojno-obrazovnoga procesa. Tankersley, Brajković, Handžar, Rimkiene, Sabaliauskiene, Trikić i Vonta (2012: 123-162) također navode da učitelji u svome radu trebaju upotrebljavati mnoštvo strategija aktivnog učenja koje obuhvaćaju sva razvojna područja učenika. Učenicima treba neumorno nuditi različite aktivnosti koje ih potiču na istraživanje, eksperimentiranje, samostalno otkrivanje i na kreativnost. Važno je upotrebljavati strategije poučavanja koje podržavaju socijalni i emocionalni razvoj učenika, koje njeguju osjećaj njihove vlastite osobnosti i identiteta, kojima se potiče njihova inicijativnost i samostalnost, samoregulirajuće ponašanje, izgrađivanje pozitivnih odnosa i suradnje s drugima te razvijanje vještina rješavanja sukoba. Također, strategije aktivnog učenja promoviraju demokratske procese i procedure, potiču na sudjelovanje i na razumijevanje odgovornosti i posljedica te ujedno pomažu pri učenju o pravilima i poštivanju prava drugih. Delors (1998) ističe da su učitelji ključni čimbenici u razvijanju učenikovog odnosa - pozitivnog ili negativnog - prema učenju. Upravo su oni osobe koje kod učenika mogu pobuditi radoznalost, jačati njihovu samostalnost, poticati intelektualnost te pritom stvarati uvjete za kvalitetan uspjeh u obrazovanju. Glasser (2005) navodi kako škola treba neprestano razvijati svoju kvalitetu te da su školi

potrebni kvalitetni učitelji, odnosno oni učitelji koji su spremni prihvatiti zamisli o voditeljskom upravljanju. Pritom je najvažnije da učitelji dopuste učenicima aktivnost u radu, jer ako učenici nisu aktivni, sav nastavni sadržaj vrlo će teško pamtiti, a još teže primjenjivati (Greene, 1996). Stoga je važno da učitelji što više primjenjuju različite strategije, metode i postupke koji potiču aktivnost učenika, odnosno koji će im omogućiti život u školi kao u istinskoj zajednici koja uči i pritom stječe mnoštvo kompetencija, vještina i sposobnosti neophodno potrebnih za društvo u kojem se nalazimo. Učitelje bi pri njihovome radu trebala voditi misao najpoznatijeg obrazovnog reformatora u svijetu, švicarskog mislioca, humanista i pedagoga, Johanna Heinricha Pestalozzija, čiji spisi otkrivaju duboke uvide u postizanje čovjekovog životnog cilja. On je uvijek zagovarao važnost aktivnog učenja, odnosno učenja glavom, srcem i rukom. Naime, kada su učenici uistinu aktivni, sve izgleda drugačije. U potpunosti su koncentrirani na svoje zadatke, atmosfera je ugodna i smirujuća, a jedini govor odnosi se na govor o problematici njihova zadataka. S tim u svezi Brühlmeier (2010) naglašava da se učitelji trebaju potruditi i omogućiti učenicima aktivnu nastavu u kojoj nema mjesta psihološkim pritiscima, a koji u konačnici uvijek donose kontraproduktivne rezultate i učenicima i učiteljima. Trebaju im omogućiti uživanje u nastavi i učenju, vodeći pritom brigu o njihovom zdravom fizičkom, mentalnom i psihološkom razvijanju u cjelovite osobe. Matijević (1998) navodi kako orijentacija na takvu nastavu traži drugačiju nastavnu opremu, novu organizaciju razredne učionice, izbor mjesta za odvijanje nastavne epizode u skladu s glavnim zadaćama nastave, te odgovarajuće modele praćenja i ocjenjivanja učenika. Peko i Mlinarević (2009) ističu važnost procesa unaprjeđivanja odgojno-obrazovnog procesa Republike Hrvatske navodeći da on ovisi o kvaliteti izobrazbe, pripravnstvu i trajnom stručnom usavršavanju učitelja, ali i sveučilišnih nastavnika. Danas se, ističu autori, od učitelja traži odvajanje vremena za učenje, senzibilizaciju i samorefleksiju.

ZAKLJUČAK

Cilj učenja današnjice nije više samo stjecanje znanja, već i razvijanje različitih potencijala pojedinca, a što se postiže isključivo njegovom aktivnošću. Ključna je uloga učitelja omogućiti svim učenicima uvjete za slobodnu aktivnost, stavljajući pritom u središte brigu za ostvarenje njihovih potreba. Uz pomoć aktivnog učenja učenici uče jedni od drugih, ali i od učitelja, rješavajući pritom stvarne probleme te upotrebljavajući vlastito iskustvo. Važno je imati na umu da i učenici i učitelji trebaju dati sve od sebe kako bi se stvorila atmosfera pogodna za djelotovorno aktivno učenje. Iako aktivno učenje predstavlja stariji i svima poprilično poznat pojam, analizom prethodno navedenih istraživanja ipak se pokazalo da se ne upotrebljava dovoljno. Međutim, bez obzira na mnoge ograničavajuće čimbenike, odgojno-obrazovne ustanove trebale bi imati na umu činjenicu da živimo u društvu naglih promjena koje će od učenika u njihovoj skorašnjoj budućnosti zahtijevati trajno razvijena znanja, vještine i sposobnosti. U skladu s tom činjenicom, trebale bi spremno i djelovati.

LITERATURA

- Bauer, V. (2013). (Ur.), Metodologija učenja - naučimo učiti. Rijeka: Dušević i Kršovnik d.o.o.
- Bergh, L. v.d., Ros, A. i Beijaard, D. (2013). Teacher feedback during active learning: Current practices in primary schools. *British Journal of Educational Psychology*, 83, 341-362.
- Bognar, L. i Matijević, M. (2005). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga.
- Bonwell, C. C., i Eison, J.A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. Washington, DC: George Washington University ERIC Clearinghouse on Higher Education.

- Brühlmeier, A. (2010). *Head, heart and hand: Education in the spirit of Pestalozzi*. United Kingdom and United States: Lightning Source for Sophia Books.
- Brüning, L. i Saum, T. (2008). Suradničkim učenjem do uspješne nastave: kako aktivirati učenike i potaknuti ih na suradnju. Čakovec: Naklada Kosinj, d.o.o.
- Buljubašić-Kuzmanović, V. (2009). Kooperativno učenje kao indikator kvalitete odgoja i obrazovanja. *Život i škola*, 21(1), 50-57.
- Buljubašić-Kuzmanović, V. i Petrović, A. (2014). Metodičko oblikovanje nastave iz perspektive učitelja i nastavnika. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 60 (31), 77-89.
- Cindrić, M., Miljković, D. i Strugar, V. (2010). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP-D2.
- Delors, J. (1998). *Učenje - blago u nama*. Zagreb: Educa.
- Gazibara, S. (2013). Aktivno učenje: put prema uspješnom odgoju i obrazovanju. *Školski vjesnik - Časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 62 (2-3), 375-389.
- Glasser, W. (2005). *Kvalitetna škola - škola bez prisile*. Zagreb: Educa.
- Greene, B. (1996). Nove paradigme za stvaranje kvalitetnih škola. Zagreb: Alineja.
- Haussner, S. i Peko, A. (2000). Poticanje autonomije učenika kroz rad na projektima. U M. Kramar i M. Duh (Ur.), *Didaktični in metodični vidiki nadaljnega razvoja izobraževanja* (str. 145-152). Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- Jensen, E. (2003). *Super-nastava: nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje*. Zagreb: Educa.
- Johnson DXV., & Johnson, R. (1989a). *Cooperation and competition: Theory and research*. Edina, MN: interaction Book Company.
- Johnson, D. W. i Johnson, R. T. (2009). An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning. *Educational Researcher*, 38 (5), 365-379.
- Koludrović, M. (2013). Mogućnosti razvijanja kompetencija učenja u suvremenoj nastavi. *Pedagoška istraživanja*, 10 (2), 295-307.
- Kyriacou, C. (2001). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: Educa.
- Lalović, Z. (2009). *Naša škola - metode učenja/nastave u školi*. Podgorica: IVPE Cetinje.
- Maleš, D. i Stričević, I. (2009). *Rad na projektu: izazovi za djecu i odrasle*. Zagreb: Udruženje Djeca prva.
- Mattes, W. (2007). *Nastavne metode, 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Matijević, M (1998). Didaktičke strategije i razredno-nastavno ozračje na početku obveznoga školovanja. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 47 (1), 23-32.
- Matijević, M. (2008). Projektno učenje i nastava. U B. Drandić (Ur.), *Nastavnički suputnik* (str. 188-225). Zagreb: Znamen.
- Matijević, M. i Radovanović, D. (2011). *Nastava usmjerena na učenika*. Zagreb: Školske novine
- Mlinarević, V. (2009). Iskustva odgojitelja u radu na projektima. U N. Babić i Z. Redžep Borak (Ur.), *4. stručni i znanstveni skup Dječji vrtić - mjesto učenja djece i odraslih: zbornik radova* (str. 31-38). Osijek: Centar za predškolski odgoj.
- Mlinarević, V., Peko, A. i Sablić, M. (2003). Suradničkim učenjem prema zajednici učenja. U H. Vrgoč (Ur.), *Odgoj, obrazovanje i pedagogija u razvitku hrvatskog društva: zbornik radova 4. sabora pedagoga Hrvatske* (str. 289-294). Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
- Munjiza, E., Peko, A. i Sablić, M. (2007). *Projektno učenje*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Filozofski fakultet, Učiteljski fakultet.
- Peklić, J. i Vujatović, D. (2012). Obrazovanje za poduzetništvo u dječjim vrtićima. *Učenje za poduzetništvo*, 2 (2), 217-222.

- Peko, A. i Mlinarević, V. (2009). Učitelj - nositelj promjena u obrazovanju. U *Budućnost obrazovanja učitelja: zbornik radova* (str. 17-25). Subotica.
- Peko, A., Sablić, M. i Livazović, G. (2006). Suradničko učenje u mlađoj školskoj dobi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 15-16 (1-2), 17-28.
- Peko, A. i Varga, R. (2014). Aktivno učenje u razredu. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 60 (31), 59-73.
- Petty, G. (2014). Active Learning Works: the evidence. Preuzeto 8. ožujka 2016. s <http://geoffpetty.com/>
- Reić-Ercegovac, I. i Jukić, T. (2008). Suradničko učenje u razrednoj nastavi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 20 (2), 69-80.
- Tankersley, D., Brajković, S., Handžsr S., Rimkiene R., Sabaliauskiene R., Trikić, Z., Vonta T. (2012). *Teorija u praksi - priručnik za profesionalni razvoj učitelja razredne nastave*, Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
- Terhart, E. (2003). Constructivism and teaching: A new paradigm in general didactics? *Journal of Curriculum Studies*, 35 (1), 25-44.
- Woodhead, M. (1996). In search of the rainbow: Pathways to quality in large scale programmes for young disadvantaged children. *Early Childhood Development: Practice and Reflections*, Number 10, Bernard van Leer Foundation.

Active Learning in the Context of Education

Abstract: We live in a society of individuals seeking active cooperation in all events and challenges. Accordingly, educational institutions need to respond to the needs of society while encouraging the activity of each individual. Since active learning promotes the development of knowledge, skills and abilities (competencies), thus it is a successful way to quality education. The paper is based on theoretical knowledge seeks to demonstrate the value and function of active learning in the context of education. It also said a review and analysis of relevant research that dealt with active learning in the Republic of Croatia, starting from pre-school and primary school through to secondary education. It is expected that work will have a positive scientific, educational, practical and professional effects in encouraging more frequent implementation of active learning, with the purpose of creating a quality education.

Keywords: active learning, student, teacher

AKTIVES LERNEN IM RAHMEN DER BILDUNG

Zusammenfassung: Wir leben in einer Gesellschaft, die vom Einzelnen eine aktive Mitarbeit bei allen Ereignissen und Herausforderungen verlangt. Dementsprechend sollten die Bildungsanstalten auf die Bedürfnisse der Gesellschaft reagieren, indem sie dabei die Tätigkeit eines jeden Einzelnen fördern. Da das aktive Lernen die Entwicklung von Wissen, Fertigkeiten und Fähigkeiten (Kompetenzen) fördert, so ist es ein erfolgreicher Weg zur qualitativ hochwertigen Bildung. Im Beitrag wird anhand von theoretischen Erkenntnissen der Versuch unternommen, den Wert und die Funktion des aktiven Lernens im Rahmen der Bildung zu demonstrieren. Ferner werden eine Übersicht und eine Analyse der relevanten Forschung angeführt, die sich mit dem aktiven Lernen in der Republik Kroatien befassten, von der Vor- und Grundschule bis zur Sekundarstufe. Es wird erwartet, dass der Beitrag positive wissenschaftliche, pädagogische, praktische und professionelle Effekte bei der Förderung der häufigeren Implementierung des aktiven Lernens haben wird, mit dem Ziel der Schaffung einer qualitativ hochwertigen Bildung.

Schlüsselbegriffe: aktives Lernen, Schüler, Lehrer